

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 1 (44)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2011

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1 (44). — Рівне: РДГУ, 2011. — 209 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дошкільної освіти та підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів за матеріалами доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Світ дошкілля: психолого-педагогічні проблеми дошкільної освіти», проведеної 9-10 грудня 2010 р. Рівненським державним гуманітарним університетом спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Інститутом психології ім. Л.С.Виготського Російського державного гуманітарного університету (Москва, Росія), факультетом дошкільного виховання Білоруського державного педагогічного університету ім. Максима Танка (Мінськ, Білорусь), Бельцьким державним педагогічним університетом імені Алеко Руссо (Бельці, Молдова), факультетом дошкільного виховання та освіти дорослих Дебреценського університету (Гайдубесермень, Угорщина).

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29.04.2011 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

6. Шишкина В.А. Физическое воспитание дошкольников: [пособие для педагогов и руководителей учреждений, обеспечивающих получение дошк. образования] / Валентина Адриановна Шишкина. – Минск: Зорны верасень, 2007. – 160с.

Резюме. В статье отображены особенности использования здоровьесберегающих методик воспитания в физкультурно-оздоровительном педагогическом процессе современного дошкольного учреждения. Раскрыты основные направления профессиональной подготовки к здоровьесберегающей деятельности в условиях современного дошкольного учреждения.

Ключевые слова: здоровьесберегающие методики воспитания, физкультурно-оздоровительный процесс, профессиональная подготовка, дети дошкольного возраста.

The summary. The following article is about the assignments and specificity of training future teacher to health-saving activity in the contemporary pre-school educational establishment. The put important aspects of professional preparation to health-saving activity are discussed.

Key words: health-saving technologies, physical development, professional preparation, children of preschool age.

Одержано редакцією 22.10.2011 р.

УДК: 376.2

С.І. ГЕЦКО

ВЗАЄМОДІЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Резюме. У статті визначено особливості взаємодії дошкільного навчального закладу з батьками дітей з особливими потребами, визначаються основні форми роботи дошкільного навчального закладу з батьками дітей з особливими потребами.

Ключові слова: діти з особливими потребами, взаємодія, інтеграція.

Постановка проблеми. Сьогодні сім'я і дошкільний навчальний заклад – два важливі інститути соціалізації дитини. У Концепції дошкільного виховання в Україні, Державній національній програмі «Освіта», Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні підкреслюється велика роль родинного виховання, передбачається взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного виховного середовища.

У працях Я.А.Коменського, Я.Корчака, П.Лесгафта, Й.Г.Песталотці, С.Русової, Ж.-Ж.Руссо, В.Сухомлинського, К.Ушинського обґрунтовується положення щодо провідної ролі сім'ї у розвитку дитини, залученні її до загальнолюдських цінностей.

Дослідники дошкільного дитинства Л.Артемова, А.Богущ, Р.Буре, О.Запорожець, О.Кононко, В.Котирло, О.Усова наголошують, що родина і дошкільний навчальний заклад, виконуючи специфічні виховні функції, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля повноцінного розвитку дитини-дошкільника. Психолого-педагогічні дослідження Т. Алексєнко, В. Безлюдної, Л. Божович, В. Постового доводять, що у дошкільному навчальному закладі повинні бути створені умови для спільної роботи сім'ї і педагогічного колективу у формуванні моральних якостей особистості дитини.

Педагогічні засади спільної роботи освітніх закладів із сім'єю розроблені І.Гребеніковим (етико-педагогічні вимоги до взаємин із дітьми та їхніми батьками), Л.Загік, Т.Марковою (принципи взаємодії дитячого садка і сім'ї), Л.Островською (зміст і методи педагогічної освіти батьків) та ін. Питання морального виховання 6-річних дітей у процесі спільної діяльності школи і сім'ї досліджене Ф.Нанай; взаємодія школи і сім'ї у формуванні моральних основ поведінки молодших школярів – О.Докукіною; педагогічні умови ефективної взаємодії дитячого садка і сім'ї в екологічному вихованні старших дошкільників – Н.Кот; співробітництво вихователів дошкільних закладів із сім'єю щодо виховання дошкільників у дусі миру – Т.Пагутою; виховання турботливого ставлення до оточуючих у 6-річок у сім'ї та дитячому садку – І.Хомяковою.

Взаємодія з сім'єю завжди була і залишається непростю справою. Для кожної родини потрібно знайти індивідуальний підхід: одні потребують більшої підтримки, інші – меншої. Особливо, це стосується батьків дітей з особливими потребами.

Сім'я для дитини це джерело суспільного досвіду. Тут вона знаходить приклади для наслідування, тут відбувається її соціальне народження. Сучасна сім'я в середньому займається дитиною близько 20 років. У дітей з особливими потребами цей термін є дещо довшим, деколи сім'я опікується такою дитиною все життя.

Відомо, що народження дитини з проблемами в розвитку докорінно змінює життєві перспективи сім'ї, повідомлення батькам про її психічний чи фізичний розлад завжди справляє руйнівне враження. Народження дитини-інваліда з низьким реабілітаційним потенціалом створює важку життєву ситуацію, викликаючи психічну напруженість батьків, яку деякі дослідники позначають як «батьківський стрес» (О.Чарова). Їх охоплює почуття безвихідності, невпевненості, тотальної катастрофи життєвих планів, усвідомлення краху найсвітліших надій, а після періоду безнадії постає питання: що робити?

Батьки, зневірившись у своїх очікуваннях, намагаються відгородитися від суспільства, закритися у вузьких рамках свого світу, а якщо і впустити туди когось, то лише таких же, як самі.

Найкраще буде, коли дитина з раннього віку має змогу спілкуватися із здоровими однолітками, тобто буде відвідувати загальноосвітній дошкільний заклад.

Метою статті є аналіз форм роботи взаємодії дошкільного навчального закладу з батьками дітей з особливими потребами.

На сьогоднішній день ми маємо приклади інтеграції, зокрема, в дошкільних закладах освіти. Аналізуючи ці окремі випадки, можна стверджувати, що вони стали можливі завдяки взаємодії педагогічного колективу з родинами дітей. Вихователі, які мають досвід інтеграції дітей з особливими потребами в групу здорових однолітків, стверджують, що однаковою мірою шанобливе ставлення до всіх дітей групи створює сприятливі умови для їхньої позитивної взаємодії [7, 263]

Педагогічна робота дошкільного навчального закладу з родинами дітей з особливими потребами має за мету створення в родині позитивного психологічного клімату і навчання дитини з проблемами в розвитку, набуття членами сім'ї знань і навичок щодо виховання хворої дитини і продуктивної адаптації до її особливостей. Сучасні, зорієнтовані на дитину, програми базуються на переконанні, що батьки є першими і головними вчителями людини. Під час навчання маленьких дітей, особливо з проблемами у розвитку, дуже важливо враховувати інтереси, пріоритети і турботи сімей. Батьки дітей з розладами мають працювати в тісному контакті з педагогами і бути їхніми партнерами під час розробки та реалізації навчальних планів.

Родини малят з особливими потребами є відповідальними за своїх дітей протягом усього їхнього життя. Одне з найважливіших завдань педагогів – допомогти батькам повірити в себе, власні сили, щоб вони могли подолати всі проблеми. Звичайно, в кожній сім'ї свої потреби, можливості та пріоритети. Одні потребують більшої підтримки, інші – незначної, й до кожної родини має бути індивідуальний підхід [1, 37]. Багато батьків звертаються до педагогів за необхідною інформацією стосовно методик роботи з дитиною з особливими потребами.

Роботу із сім'ями треба починати відразу після залучення дитини до навчального закладу. Освітні програми можуть впливати на поведінку батьків і змінювати їхні сподівання щодо дітей. Сім'ям потрібна інформація і практичні рекомендації стосовно навчання дітей та корекції їхньої поведінки. Вихователі можуть демонструвати батькам методи роботи з дітьми безпосередньо у групі, вдома чи на батьківських зборах.

Важливо, щоб були передбачені різні види спілкування і взаємодії між родинами і педагогами. Деякі батьки хочуть спілкуватися в письмовій формі, іншим потрібні особисті зустрічі. Поступово сім'ї набувають певного педагогічного досвіду, внаслідок чого поліпшуються знання та вміння дітей, підвищується їхня самоповага. Більшість родин діляться з педагогами інформацією особистого характеру, що дає вихователям змогу з'ясувати, в чому їм потрібна допомога. В той же час батьки дітей з особливими потребами змушені набагато більше надавати інформації щодо дітей, ніж звичайні родини і тому вони повинні бути впевнені, що інформація, яку вони надають педагогам не розголошується.

У разі, коли родини заперечують необхідність особливої уваги до їхньої дитини, дошкільний заклад повинен наполегливо і послідовно заохочувати їх до участі в педагогічному процесі. При цьому слід надавати інформацію фактичного характеру та уникати готових оцінок і висновків. Позитивні, довірливі взаємини між педагогами і родинами сприяють тому, що сім'ї почуваються впевненіше і готові до прийняття необхідних рішень. Для налагодження добрих стосунків потрібні певні знання, вміння та досвід. Запорукою добрих взаємовідносин між дошкільним навчальним закладом і сім'єю є повага, некритичне ставлення і співчуття.

Оскільки родини є головними вчителями своїх дітей, вони мають повне право на особливу увагу і повагу з боку професіоналів. Педагоги можуть багато в чому допомогти батькам. Вони можуть почати розмови на теми, про які сім'я говорити не наважується. Наприклад, чимало батьків дітей з особливими потребами спочатку приховують свій гнів, образу, розпач. Коли ж бачать, що вихователь розуміє їхні почуття, вони охочо йдуть на контакт з ним.

Педагоги мають позитивно та відкрито ставитися до батьків дітей, незалежно від їхніх людських якостей. Коли вихователь не дає оцінок, не критикує, а делікатно заохочує родини до прийняття рішень є можливість позитивного результату. Якщо ж вихователь не схвалює дії батьків стосовно дитини, це може викликати відчуженість і опір з їхнього боку. Вихователі повинні враховувати сімейні обставини, співчувати родинам і відповідним чином демонструвати це під час спілкування. Спостерігаючи за реакцією батьків, вихователь може визначити, чи достатньо ефективно він демонструє своє співчуття.

Вихователь має уважно вислуховувати членів сімей, з повагою ставитися до їхньої точки зору і пропонувати свою допомогу, заохочувати батьків до розмови, розпитувати їх, з'ясувати незрозумілі моменти. Треба ставити і конкретні запитання, і запитання, що спонукають до розгорнутих відповідей, дискусії. Наприклад, запитання «Які труднощі є у вашої дитини?» або «Що полюбляє ваш малюк?» заохочують батьків до розповіді. Конкретні ж запитання потребують коротких відповідей. Наприклад: «У вас є інші діти?», «Чи катається ваша дитина на велосипеді?» Слід звертати увагу на манеру спілкування батьків і характер відповідей. Вихователь повинен висловлювати свою повагу до родин, відповідним чином коригуючи запитання.

Під час бесіди вихователь має відповідним чином коментувати почуте. Це дає змогу батькам зрозуміти, що їх слухають і розуміють. На завершення треба знову коротко змалювати ситуацію і з'ясувати незрозумілі питання.

Педагог повинен пропонувати батькам дивитися на ситуації з різних боків і розглядати різні шляхи розв'язання проблем. Наприклад, коли батьки скаржаться на погану поведінку дитини, вихователь може допомогти їм зрозуміти, що проблема не в дитині, оскільки в цьому випадку вона просто не здатна виконати поставлене перед нею завдання.

Родини часто занадто хвилюються з приводу щоденних успіхів своїх дітей. Їм потрібно пояснювати, що навчання відбувається лише невеликими кроками, але систематично. Щоб заспокоїти батьків, корисно спілкуватися з ними в неформальних умовах.

У розкладі треба передбачити вільні ненапружені періоди на початку і в кінці робочого дня, коли діти можуть гратися і працювати разом зі своїми батьками. Зранку члени родин приводять дітей до дитячого садка і допомагають їм сконцентруватися, їх має зустрічати хто-небудь із членів педагогічного колективу, вітати і пропонувати обмінятися інформацією щодо дітей. Через деякий час, коли батьки ознайомляться з навчальним процесом, слід запропонувати їм брати участь у роботі: надавати адміністративну підтримку, ремонтувати іграшки чи допомагати вихователю готувати дітей до занять.

Наприкінці дня доцільно розповісти членам сімей про події, успіхи дітей і нагадати про збори чи інші заходи.

У цей час у батьків є змога неформально поспілкуватися один з одним, розпитати вихователів, домовитися про зустріч, погратися зі своїми дітьми чи почитати групі дітей. У цей період не варто обговорювати турботи та проблеми батьків, оскільки в класі присутні інші люди.

Обмін короткими, неформальними записками сприяє налагодженню добрих стосунків з родинами. Записки, які передають додому через дитину, можуть розповідати про конкретні досягнення дитини, її нові вміння чи поведінку. В них може висловлюватися подяка за допомогу. Слід також заохочувати батьків надсилати педагогам записки. Такий підхід особливо успішний, коли вчитель працює над конкретним завданням, а родина в цьому допомагає.

З інформації на дошках оголошень родини дітей дізнаються про заняття, які відбуваються у садочку. На них можна розмістити відомості загального характеру, наприклад, розклад батьківських зборів чи статті про розвиток дитини. На дошках оголошень можуть бути вивішені зразки дитячих малюнків, оповідання про екскурсії чи фотокартки членів сімей дітей.

Одне з важливих завдань вихователя – зустрічатися з батьками, обмінюватися з ними інформацією та розглядати можливі варіанти навчання дітей. Якщо вихователь знає сімейні обставини і діє відповідно, він може надати родинам суттєву допомогу.

Дуже цінними є навіть прості розповіді про успіхи і проблеми учнів. Вихователь – важливе джерело інформації для родин, тому він має відверто розповідати про проблеми дітей, а також навчати батьків працювати і взаємодіяти з дітьми.

Звичайно, вихователі не можуть надати батькам всієї потрібної інформації стосовно роботи з дітьми з розладами. Це не варто розглядати як свідчення низької кваліфікації. Всього досягнути неможливо, тому треба мати справді необхідні знання, а також знати джерела знаходження іншої інформації.

У разі, коли вихователь сам не може відповісти на запитання чи розв'язати проблему, він повинен звернутися до інших членів педагогічного колективу або допомогти родинам знайти відповідного фахівця. Один з найефективніших способів залучення до навчально-виховного процесу батьків – запрошення до групи. Це дає їм змогу ознайомитись із сучасними технологіями роботи з дітьми, які вони потім зможуть використовувати вдома. Деякі батьки самі легко приєднуються до занять з дітьми у групі, інших потрібно до цього підвести.

Вся робота з дитиною повинна бути спрямована на досягнення головної мети – підготувати дитину з особливими потребами до незалежного життя. При цьому треба стежити за тим, щоб допомога і підтримка у ході навчання та виховання не перевищували необхідну, інакше людина стане занадто залежною від цієї підтримки.

Батьків потрібно націлити на роботу з своєю дитиною. Під час проведення занять з дітьми з особливими потребами вихователь ставить перед собою мету:

- навчити батьків спеціальним методичним прийомам, які необхідні для проведення занять з дитиною в домашніх умовах;
- коригувати взаємини між батьками та дитиною.

Орієнтуючись на цю мету, вихователь розв'язує такі завдання: формування розуміння проблем дитини; переорієнтування батьків з позиції бездіяльності й очікування дива на позицію діяльності з дитиною (перехід від надмірної опіки до оптимальних взаємин) [7, 266].

Щоб надати батькам позитивний досвід роботи з дітьми у групі, потрібно діяти в такій послідовності:

Вибрати один з видів діяльності, який можна продемонструвати. Коротко пояснити батькам мету заняття і схему його проведення.

Запросити батьків попрацювати з групою дітей.

Пояснити батькам, що заняття має проходити невимушено, у вигляді гри. Це заохочує дітей до творчості, вони отримують від заняття набагато більше користі, ніж у разі простого виконання наказів.

Підкреслити, що не слід акцентувати увагу на результаті, на перемозі. У ранньому дитинстві найбільше значення має сам процес навчання, а не кінцевий результат.

Розказати батькам, як слід реагувати на ту чи іншу поведінку дітей. Ознайомити їх з конкретними стратегіями дій, які дають змогу досягти позитивного результату [1, 44].

У дитячому садку щодня відбуваються сотні занять з дітьми. Звичайно, члени родин не завжди знають, як треба діяти в тому чи іншому випадку. Треба дати їм зрозуміти, що вони завжди можуть звернутися до вихователя, якщо ситуація виходить з-під контролю.

Вихователь повинен відвідувати дітей вдома, щоб під час цих візитів спілкуватися з батьками і дітьми у звичній атмосфері, що сприяє взаєморозумінню. Вихователь має можливість більше дізнатися про культуру сім'ї, стиль спілкування її членів, інтереси батьків.

Батькам дітей з особливими потребами корисно спілкуватися з родинами інших дітей – інвалідів. Багатьом із них потрібна інформація про особливості розвитку дітей з особливими потребами, нових методик та технологій. Батьки зможуть обмінюватися відомостями, надавати та отримувати емоційну підтримку, працювати разом для подолання проблем.

Основна мета взаємодії ДНЗ з сім'єю – об'єднання їх в одну «команду», встановлення довірливих відносин між дітьми, батьками й педагогами.

Взаємодія дошкільного навчального закладу з батьками дітей з особливими потребами полягає в організації цілеспрямованої фахової допомоги сім'ї у вирішенні її психолого-педагогічних та соціальних проблем; забезпеченні всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб, формуванні в неї моральних норм та створення умов для її соціалізації; наданні комплексної психолого-педагогічної, корекційно-розвивальної допомоги дітям дошкільного віку, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку, тривалого лікування та реабілітації; здійсненні допомоги у створенні доцільних психолого-педагогічних умов виховання дитини відповідно до її віку, індивідуальних особливостей та потреб своєчасного і всебічного розвитку тощо.

Адже найпершим обов'язком педагогів є поширення педагогічних і психологічних знань кращим сімейним вихованням, збагачення батьків новими освітніми та виховними технологіями.

Педагоги дошкільного закладу повинні намагатися якомога тісніше співпрацювати з батьками кожної дитини, спрямовуючи свої зусилля на охорону та зміцнення здоров'я малят. Батьки не повинні виступати в ролі експертів чи спостерігачів роботи педагогів, а мають бути рівноправними партнерами і союзниками. Практика показує: жодні заходи не дадуть позитивних результатів, якщо до них не залучати батьків, якщо поставлені проблеми не розв'язуються разом з ними – першими і найавторитетнішими вчителями.

Актуальними й сьогодні є слова В.Сухомлинського про те, що процес формування всебічно розвиненої, здорової особистості на різних вікових станах неможливий без постійного взаємозв'язку родинного та суспільного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даніелс Елен Р., Стаффорд Кей. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. – Україна, Львів, Товариство «Надія», 2000. – 256 с.
2. Дитина в сім'ї. Дитячий садок. Бібліотека. – К., 2005.
3. Сім'я і дитячий садок: умови, шляхи та засоби гуманізації взаємин: Методичні матеріали на допомогу керівникам дошкільних закладів / Упорядник О.Кононко. – К., 1994. – 88 с.
4. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи / Н.Козак // Дошкільне виховання – 2000. – №7. – С. 22-24.
5. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір / А.А.Колупаєва // Дефектологія: науково-методичний журнал. – №4. – 2003.
6. Котирло В. Дитячий садок і сім'я / Котирло В., Ладивір С. – К., 1984. – 120 с.
7. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: [науково-методичний збірник / ред. кол. Н.Софій (голова), І. Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор), та ін.]. – К.: Контекст, 2000. – 336 с.

Резюме. В статті определены особенности взаимодействия дошкольного учебного заведения с родителями детей с особенными потребностями, определяются основные формы работы дошкольного учебного заведения с родителями детей с особенными потребностями.

Ключевые слова: дети с особенными потребностями, взаимодействие, интеграция.

The summary. In the article the peculiarities of cooperation of preschool educational establishment with the parents of children with the special needs are defined. Also the basic forms of work of preschool educational establishment with the parents of children with the special needs are determined.

Key words: children with the special needs, cooperation, integration.

Одержано редакцією 21.11.2010 р.

УДК: 373.3.025

В.В. ГЛАЗОВА

СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ КОНТРОЛЬНО-ОЦІННИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Резюме. У статті представлена система роботи з формування контрольно-оцінних умінь у молодших школярів. Сформульовані наукові положення які стали теоретичним підґрунтям для створення системної моделі. Виокремленні три напрямки її реалізації: розвиток навчальної мотивації, формування загальнонавчальних умінь навчальної діяльності, освоєння контрольно-оцінних дій. Визначені структурні елементи системної моделі: суб'єкти навчання, компоненти, принципи, умови.

Ключові слова: системна модель, контрольно-оцінні вміння, навчальна діяльність.

ЗМІСТ

<i>Анісімова О.Е.</i> Реалізація принципу природовідповідності у педагогічних ідеях Фрідріха Фрьобеля.	3
<i>Атросенко Т.О.</i> Підготовка майбутнього вихователя до спільної роботи з батьками з питань формування мовленнєвої компетентності дошкільників.	7
<i>Бадер С.О.</i> Особливості становлення моральної поведінки дітей-сиріт дошкільного віку, що виховуються в умовах дитячих будинків.	10
<i>Барна Х.В.</i> До проблеми використання книги в освітній роботі з дошкільниками.	13
<i>Беленька Г.В.</i> Культурно-освітнє середовище ВНЗ як чинник формування професійної компетентності майбутнього педагога.	17
<i>Блащинская И.А.</i> Интегрированный подход к развитию речи дошкольников в ситуации близкородственного билингвизма.	21
<i>Богуш А.М.</i> Теоретичні концепти дошкільної освіти в педагогічній парадигмі В.О. Сухомлинського.	25
<i>Бойко О.В.</i> Педагогічні умови формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання англійської мови.	27
<i>Бондаренко Н.Б.</i> Взаємозв'язок духовності та психологічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку.	31
<i>Брежнєва О.Г.</i> Сучасні інноваційні підходи до забезпечення математичної освіти дітей дошкільного віку.	34
<i>Валентьєва Т.І.</i> Стан вихованості почуття комічного у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.	38
<i>Варяниця Л.О.</i> Організація спільної проектної діяльності з дітьми як засіб формування педагогічної культури батьків.	42
<i>Вертугіна В.М.</i> Ігрова діяльність як засіб підготовки дітей з відхиленнями зору до навчання в загальноосвітній школі.	46
<i>Врочинська Л.І.</i> Педагогічні умови виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії дошкільного закладу і сім'ї.	49
<i>Гайдаржійська Л.П.</i> Нетрадиційні підходи до навчання найменших.	54
<i>Гавриш Н.В.</i> Осучаснення роботи з літературними текстами в інтегрованому просторі дошкільного закладу.	57
<i>Газіна І.О.</i> Національні цінності, їх зміст, специфіка та місце в системі виховання дитини дошкільного віку.	61
<i>Гаращенко Л.В.</i> Здоров'язбережувальні методики виховання у фізкультурно-оздоровчому процесі сучасного дошкільного закладу.	67
<i>Гецько С.І.</i> Взаємодія дошкільного навчального закладу з батьками дітей з особливими потребами.	71
<i>Глазова В.В.</i> Система роботи з формування контрольно-оцінних умінь учнів початкової школи.	74
<i>Голота Н.М.</i> До проблеми важковихованості в дошкільному дитинстві.	78
<i>Горбатова Е.В.</i> Интегрированные занятия как средство развития изобразительного творчества детей старшего дошкольного возраста.	81
<i>Горлова Е.Л.</i> Психологический возраст ребенка как основание психолого-педагогической помощи родителям.	85
<i>Горопаха Н.М.</i> Формування у майбутніх вихователів дошкільних закладів екологічної культури як складова їх професійно-практичної підготовки.	88
<i>Демидова Ю.О.</i> Педагогічні умови формування пізнавальної самостійності старших дошкільників у конструктивній діяльності.	92
<i>Дем'янюк О.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми розвитку образу світу на ранніх етапах онтогенезу.	96
<i>Дичківська І.М.</i> Концепція вільного виховання О.С.Нілла у вимірі сучасних проблем педагогічної інноватики.	101
<i>Добрицкая И.М., Митрош О.Н.</i> Кредитная система оценки учебной деятельности студентов: нормативная база, специфика реализации, перспективы развития.	105

<i>Довбня О.С.</i> Вітчизняний досвід програмно-методичного забезпечення ігрової діяльності дітей дошкільного віку в Україні (II половина XX – початок XXI ст.) як історико-педагогічна проблема.	111
<i>Доманюк О.М.</i> Вплив сім'ї на процес соціалізації дітей дошкільного віку.	115
<i>Дронова О.О.</i> Педагогічна технологія формування національного типу особистості в старшому дошкільному віці засобами народного мистецтва.	118
<i>Дубинина Д.Н.</i> Белорусская народная игрушка как средство этнокультурного воспитания детей раннего и дошкольного возраста.	122
<i>Желтова С.С., Романов А.А.</i> Учреждение дополнительного образования как фактор интегрального развития дошкольников (на примере занятий английским языком).	125
<i>Житко И.В.</i> Теоретические подходы к разработке учебно-методических комплексов для дошкольного образования.	128
<i>Житня І.В.</i> Роль рефлексивної культури у формуванні інноваційного потенціалу педагогів дошкільних навчальних закладів. р.	132
<i>Загородня Л.П.</i> Підготовка майбутніх вихователів до створення позитивного іміджу педагога сучасного дошкільного закладу.	137
<i>Зданевич Л.В.</i> Проблема формування у дошкільників ціннісних стосунків у сфері національних інтересів: теоретичний аспект.	140
<i>Карнаухова А.В.</i> Формування шанобливого ставлення у дітей 5-го року життя до дорослих засобами української казки.	143
<i>Каталімова Н.Б.</i> Особенности внедрения инновационных технологий в современную систему дошкольного образования.	147
<i>Коваленко О.В.</i> Програми для дошкільних навчальних закладів: погляд з історії у сьогодення.	151
<i>Козлюк О.А.</i> Світ дитинства: історія і сьогодення.	155
<i>Корякіна І.В., Конопленко Н.М.</i> Педагогічна реабілітація дітей 5-7 років з особливими потребами засобами образотворчої діяльності.	159
<i>Косарева Г.М.</i> Особливості психічного та мовленнєвого розвитку дітей з аутистичними порушеннями.	163
<i>Косарева О.І.</i> Теоретичний аналіз проблеми виникнення почуття сорому у дітей.	167
<i>Косенко Ю.М.</i> Професійна підготовка майбутніх педагогів дошкільної освіти в умовах кредитно-модульного навчання: ресурси самостійної роботи.	170
<i>Кравцов О.Г.</i> Личностные особенности детей старшего дошкольного возраста.	174
<i>Крайнова Л.В.</i> Наступність між дошкільним закладом і школою в опануванні державною мовою.	178
<i>Крутий К.Л.</i> Необхідність і причини розробки нових освітніх програм для дошкільних навчальних закладів.	182
<i>Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В.</i> Оновлення програми виховання і навчання «Дитина» – вимога сучасності.	187
<i>Литвиненко С.А.</i> Дитинство у дзеркалі ігрової діяльності.	191
<i>Лях Е.В.</i> Экспериментальная педагогическая модель патриотического воспитания детей старшего дошкольного возраста в процессе ознакомления с культурно-историческими традициями белорусского народа.	194
<i>Маліновська Н.В.</i> Формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку засобами казки.	198
<i>Манцевич Т.В., Корнеева М.В.</i> Комплексный подход использования инновационной технологии ТРИЗ в формировании умственной активности старших дошкольников.	201
<i>Відомості про авторів.</i>	206

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 1 (44)

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Поніманська Т.І.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Козлюк О.А., Хильчук Т.К.

Здано до набору 25.01.2011 р. Підписано до друку 29.04.2011 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 32,24. Обл. вид. арк. 32,72 Замовлення № Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1 (44).— Рівне: РДГУ, 2011. — 209 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дошкільної освіти та підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів за матеріалами доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Світ дошкілля: психолого-педагогічні проблеми дошкільної освіти», проведеної 9-10 грудня 2010 р. Рівненським державним гуманітарним університетом спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Інститутом психології ім. Л.С.Виготського Російського державного гуманітарного університету (Москва, Росія), факультетом дошкільного виховання Білоруського державного педагогічного університету ім. Максима Танка (Мінськ, Білорусь), Бельцьким державним педагогічним університетом імені Алеко Руссо (Бельці, Молдова), факультетом дошкільного виховання та освіти дорослих Дебреценського університету (Гайдубесермень, Угорщина).

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20